

3. NEMOĆ DRŽAVE - STUDIJA SLUČAJA LIPCI

Ova studija slučaja pokazuje da država nije sposobna ni voljna da zaštiti svjetsku kulturnu baštinu na teritoriji Crne Gore od devastacije profitom motivisanih tajkuna.

U bokokotorskom zalivu, nadomak starog grada Kotora, u okviru zone pod zaštitom UNESCO-a, nalazi se lokacija Lipci. Ta lokacija je poznata i kao arheološko nalazište na kome su otkriveni crteži iz perioda praistorije. Ovo kulturno-istorijsko nasljeđe je devastirano u ljetu 2008. godine, zahvaljujući činjenici da je niz nadležnih institucija permanentno zatvarao oči pred kršenjem zakona.

Devastirana obala na lokaciji Lipci

Tek nakon što je MANS javno ukazao na ovaj slučaj, izvođač radova je uhapšen, a zatim se prvo suđenje za nelegalnu gradnju i devastaciju prostora pretvorilo u farsu. Lokacija Lipci je i danas devastirana, uprkos najavama iz Vlade da će donijeti plan za njenu sanaciju.

3.1. Devastacija lokacije Lipci

U neposrednoj blizini lokacije Lipci su izvođeni radovi na probijanju puta Risan-Grahovo koji je trebao da poveže sjever Crne Gore sa Bokokotorskim zalivom. Ovaj posao je Direkcija za saobraćaj dodijelila kompaniji „Meganizacija i programat“ koja je kao podizvođača angažovala kompaniju „Tani“ u vlasništvu Ranka Radulovića¹.

Miniranje na lokalitetu Lipci je dovođeno u vezu sa radovima na probijanju puta, do momenta kada je kompanija „Tani“ počela da šut i kamenje deponuje direktno u more. Tako nastao nasip je posut pijeskom i napravljen je plato površine oko 7000 m².

Investitor je neometan inspekcijama, tokom turističke sezone izvodio radove, svakodnevno blokirajući saobraćaj po nekoliko sati, iako je na snazi bila odluka Opštine Kotor o zabrani gradnje.

MANS je početkom avgusta podnio prve inicijative nadležnim inpekcijama tražeći da reaguju i zaustave devastaciju lokacije².

I pored MANS-ovih prijava i svakodnevnog izvještavanja medija o devastaciji u Lipcima, brojne inspekcije nisu ništa učinile da zaustave gradnju. Umjesto toga, bavile su se međusobnim prebacivanjem odgovornosti i nadležnosti.

Građevinska inspekcija tvrdi da nije nadležna³, jer nije u pitanju izgradnja objekta, dok Urbanistička inspekcija o svemu obavještava Ministarstvo⁴, ali tvrdi da nema nadležnost da

¹ Radulović je kontravezni nikšićki biznismen koji je ranije povezivan sa švercom cigareta i drugim nelegalnim poslovima, najviše sa Bosnom i Hercegovinom. Nezavisni dnevnik „Vijesti“ je prenio i da je Radulović tokom nekoliko posljednjih izbornih kampanja u Nikšiću i u nekim sjevernim opštinama „odrađivao posao za vladajuću Demokratsku partiju socijalista, te da je vjerovatno zbog toga bio pošteđen reakcije nadležnih inspekcija tokom devstacije lokaliteta Lipci“ ND Vijesti: „Uhapšen Ranko Radulović“. 09. septembar 2008. godine

² MANS je 04. avgusta inicijative podnio inicijative Republičkoj inpekciji za građevinarstvo, ekološkoj i vodoprivrednoj inspekciji, urbanističkoj inspekciji, te kotorskoj građevinskoj inpekciji i komunalnoj policiji.

³ Rješenje broj 1301/210-177/02 od 15. avgusta 2008. godine

⁴ Rješenje broj 1004-1113/4-09, 30. jul 2009. godine

bilo šta konkretno preduzme. Ostale inspekcije nas nisu čak ni obavijestile, iako im zakon nalaže obavezu da svakog podnosioca inicijative informišu o njenom ishodu.

Identitet vlasnika kompanije koja je izvodila radove je na početku slučaja bio nepoznat javnosti. MANS je tek 12. avgusta, nakon podnošenja inicijativa inspekciji, utvrdio da je riječ o kontraveznom biznismenu Raduloviću.

ND Vijesti od 12. avgusta 2008. godine

Istog dana kada smo taj podatak objavili u medijima, hercegovačka policija je „iz bezbjednosnih razloga“ zaustavila dalje izvođenje radova, dok je Osnovno tužilaštvo u Kotoru saopštilo da je počelo da istražuje slučaj.

Početak septembra, MANS i Expeditio su o devastaciji na lokalitetu Lipci informisali i UNESCO i zatražili njihovu podršku u rješavanju ovog problema.

3.2 Hapšenje i suđenje

Uprava policije je raspisala potjernicu i 09. septembra 2008. uhapsila Rajka Radulovića kao odgovorno lice kompanije „Tani“ koja je minirala brdo na lokalitetu Lipci.

Mjesec dana kasnije, početkom oktobra 2009., Osnovni tužilac u Kotoru je podigao optužnicu protiv Ranka Radulovića zbog krivičnih djela protivpravno zauzimanje zemljišta, kao i uništenje i oštećenje prirodnog dobra kažnjivih od tri do pet godina zatvora⁵.

Policija privodi Ranka Radulovića

⁵ Krivični zakonik propisuje da je djelo „protivpravnog zauzimanja zemljišta u produženom trajanju“, kažnjivo zatvorom u trajanju do tri godine, dok je za oštećenje životne sredine propisana kazna u trajanju do pet godina.

Tužilaštvo nije teretilo Radulovića za krivično djelo građenje objekata bez građevinske dozvole, niti se bavilo motivima iz kojih je podignut nasip u moru, iako je bilo očigledno da je to učinjeno sa ciljem da se izgradi objekat.

Nasip u moru na lokaciji Lipci

Optužnica je obuhvatila i rukovodioca Službe za planiranje, uređenje, izgradnju i kontrolu u JP „Morsko dobro“ Rajka Radulovića i vodoprivrednog inspektora Biljanu Jončić zbog krivičnog djela nesavjestan rad u službi. Takođe, u optužnici se šef gradilišta u Lipcima, Miloš Marković, zaposlen u firmi „Tani“, se teretio da je izdavao naloge radnicima da se višak materijala deponuje u more. Prema Krivičnom zakoniku Crne Gore, krivična djela za koja se terete ovi optuženi je propisana kazna do pet godina⁶.

Predmet je dodijeljen kotorskom sudiji Suzani Čelanović, koja je samo dva dana nakon podizanja optužnice, ukinula pritvor prvooptuženom Raduloviću.

Suđenje je počelo pola godine nakon podizanja optužnice, 09. aprila 2009. godine. Odbrana je tvrdila da je devastacija bila neminovna posljedica radova koji su izvođeni na trasi puta Risan-Žabljak, te da je kompanija “Tani” nasula sporni nasip u more kako bi sanirala posljedice miniranja brda.

Nekoliko sudskih vještaka i stručnjaka je na sudu ustvrdilo da nasipanje kamena u more nije ugrozilo životnu sredinu, te da je “običaj” da se građevinski otpad deponuje “gdje je investitoru najbliže”, iako niz propisa definiše obavezu obezbjeđivanja posebne dozvole za deponovanje građevinskog materijala.

Tako je tokom svjedočenja na suđenju šef kotorske Lučke kapetanije Nikola Drakulović izjavio:

“Radulović uopšte nije kriv što je nasipao višak kamenog materijala sa trase Lipci-Knež Laz u more. To se često radi, što mi je dobro poznato iz dugogodišnje prakse lučkog kapetana. Pođite cijelom obalom pa ćete vidjeti bezbroj, još gorih primjera nasipanja mora i devastacije.”

Nikola Drakulović, šef kotorske Lučke kapetanije, 29. maj 2009. godine

⁶ Krivično djelo nesavjesnog rada u službi je prema Zakoniku kažnjivo zatvorom do pet godina.

Vještak hidrotehničke struke Božidar Batinić objasnio je da se tokom gradnje puta pored obale, višak materijala uglavnom baca u more. On je naveo da “iznenađuje što je osim kamenog materijala, nasipan i sitni pijesak i formiran stabilan plato 80 santimetara iznad nivoa mora, koji nije trebalo nasipati”.

Povodom slučaja Lipci se, krajem juna 2009. godine, Vrhovna državna tužiteljka Ranka Čarapić je konstatovala da je do devastacije došlo jer nadležne inspekcije nijesu na vrijeme reagovala, a da predstavnici države opstruiraju rad tužilaštva.

“Predstavnici države na suđenju opstruiraju naš rad, dokazujući da je optuženi nevin. Problem je što se sve svaljuje na tužioce i sudije, a inspekcije nisu smjele da dozvole da se to desi.”⁷

Ranka Čarapić, Vrhovna državna tužiteljka 25. jun 2009. godine

Osnovni sud u Kotoru je konačno 22. septembra 2009. godine donio presudu kojom je Ranko Radulović osuđen na kaznu zatvora od četiri mjeseca.

Državni službenici Rajko Radulović i Biljana Jončić osuđeni su uslovno na po šest mjeseci, dok je šef gradilišta Miloš Marković osuđen uslovno na tri mjeseca zatvora.

3.3. Hronologija dešavanja u slučaju Lipci

Sredina jula 2008. - nikšićka kompanija „TANI“ intezivira radove na lokaciji LIPCI i počinje sa miniranjem brda i deponovanjem kamena u more.

22. jul 2008. - JP „Morsko dobro“ na svom sajtu objavljuje da je slučaj devastacije prijavila republičkom vodoprivrednom inspektoratu.

4. avgust 2008. - MANS podnosi prve inicijative državnim organima, slučaj postaje vodeća tema u domaćim medijima.

12. avgust 2008. - MANS po prvi put u javnosti identifikuje Ranka Radulovića i kompaniju „TANI“ kao izvođače radova u Lipcima, dok policija Herceg Novog istog dana „iz bezbjednosnih razloga“ sprječava radove na gradilištu u Lipcima.

15. avgust 2008. - Republička građevinska inspekcija saopštava da Direkcija za saobraćaj posjeduje odobrenje za građenje, na osnovu kojeg je početa izgradnja puta Risan-Grahovo, ali da se zasijecanje kosine i deponovanje materijala u Lipcima izvodi nezavisno od izgradnje puta.

⁷ Članak „Na suđenju Lipci“ pojedinci iz države nas opstruiraju, ND „Vijesti“ od 25. juna 2009. godine

18. avgust 2008. - Komunalna policija u Kotoru izvijestila je da je naložila da odgovorno lice a.d. „Mehanizacija i programat“ Nikšić, podizvođač radova „TANI“ iz Nikšića, ukloni veliku količinu kamena koju je deponovala na lokaciji u Morinju, ali da je za zatrpavanje mora nadležan odgovarajući organ Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

18. avgust 2008. - Ministarstvo turizma i zaštite životne sredine obavještava da nije nadležno za izvođenje građevinskih radova, istovar šuta i građevinskog materijala u more, na lokaciji Lipci, već Inspekcija za vode, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

9. septembar 2008. - Uhapšen vlasnik firme „TANI“ Ranko Radulović.

6. novembar 2008. - Osnovni tužilac u Kotoru podiže optužnicu za slučaj Lipci protiv Ranka Radulovića, Rajka Radulovića, Biljane Jončić i Miloša Markovića.

09. aprila 2009. - U Osnovnom sudu u Kotoru počelo suđenje za slučaj Lipci.

22. septembar 2009. - Osnovni sud u Kotoru izriče presudu akterima afere.